

V.

INSTRUCTIE VAN 22 MEI 1578.

WILHELM, by der gratiën Godts prince van Oraengiën, grave van Nassau, van Catzenellenboghén, van Vianden, van Dietz, van Bueren, van Leerdam etc., heere ende baron van Breda, van Diest, van Grimberghen, van Arlay, van Nozeroy, etc., erffborchgrave van Antwerpen ende van Besançon, gouverneur ende cappiteyn over Brabant, Hollandt, Zeelandt, Westvrieslandt ende Utrecht, lieutenant-generael van den doorluchtigen prince MATTHIAS, by der gratiën Godts eerts-hertoghe van Oostenrijck, hertoghe van Bourgoigniën etc., stadthouder, gouverneur ende cappiteyn-generael voor Zyne Conincklycke Majesteyt van den Nederlanden van herwaerts over: Alsoe die Staten-Generael slandts ende graeffelickheyte van Zeelandt alsnu door de genaede Godts in hunne volcomen leden

vereenicht wesende, om ten minste coste te dirrigeren ende voorderen die daeghelijcx voorvallende slandts affairen, midtgeders om tvoorscreven laudt te brenghen in zyne oude gerechticheden, vryheden ende preëminentien, ende van ghelycken om eenen ieghelycken te conserveren in goede ruste, vrede ende eendrachticheyt tot elcx contentement binnen hunnen provincie, noodich bevonden hebben ten voorscreven fyne te committeren goede, bequaeme ende gequalificeerden persoonen om te representeren een raidt van de Staten van Zeelandt, ende denselven te gheven pertinente instructie, naer uuytwysen diewelcke zyluyden hun souden hebben te reguleren: Soo eest, dat wy, naer veele ende diversche communicatiën ende delibertiën metten voorscreven Staten hierop ghehouden ende ghenomen, ghesaemenderhandt daertoe geconcipteert, geresolveert ende gesloten hebben dese naervolghende ordonnantie ende instructie:

1.

Eerst om van weggen den grave van Bueren als Ierste Edele van Zeelandt ¹⁾ in desen raide versien, ende zijn recht ende preëminentien bewaert te werden, soo sal jonckheer AEBNT VAN DORP aldaer moeghen compareren, als hem believen zal, oft sulcken andere als wy van weggen alsvooren daertoe zullen willen committeren, tzy by brieven van credentiën oft andere expresse commissie, ende oft zulcx gebuerde, dat noch die voorscreven VAN DORP noch andere van onsentwegen aldaer en compareerde, sullen evenwel dandere van den collegie van desen raide moeghen voortsvaeren ende tgemeen beste van den lande tsamen voorderen, ende sullen hunne resolutiën stadtgrypen.

2 ²⁾.

Ende alsoo wy tot het stellen ende maecken van desen raide de vijf goede steden van Zeelandt — uuytghesundert die stadt van Reymerswaele, alsnu gheheel verbrandt ende

¹⁾ Vgl. de inleiding, en III, artt. 2, 4.

²⁾ Vgl. IV, art. 1.

desolaet — Godt betert — midtsgaders Vlissinghen ende Vere ge-
 joint hadden die denominatie van twee gequalificeerde persoonen
 uuyt elcken van hunlieden, om by ons daervan eenen ghe-
 coren ende gestelt te worden in desen voorscreven raide: soo
 est, dat wy — alvooren' continuerende die gecommiteerde van
 wegghen Middelburch, Vlissinghen ende Vere, naementlijk
 MARCUS DE LA PALMA, mr. PIETER DE RYCKE ende JACOB
 CAMPE — tot hun gecoren ende gecommiteert hebben,
 kiesen ende committeren midts desen van wegghen die van
 Ziericxzee YEMAN CLAEYS YMANSSEN; van wegghen der Goes
 NICLAES BLANCK, docteur in den rechten, van wegen der
 Tholen mr. EVERAERT JANSZON VAN COUWERVEN: welke per-
 soonen ghehouden sullen zijn continuelijck ende personelijck
 tot Middelburch te resideren¹⁾, uuytghesundert JACOB CAMPE,
 denwelcken Zyne Excellentie daeraff dispenseert ende geëxcu-
 seert wil ghehouden hebben om merckelycke redenen.

3²⁾.

Ende zal tvoorscreven collegie genoemt worden tcollegie
 van den gecommiteerde raiden van Staten slants van Zeelandt.

4³⁾.

Neffens de voorscreven gecommiteerde raiden zullen mede
 schuldich zijn te compareeren die gedeputeerde van de Staten
 van Hollandt, nu zijnde oft naemaels wesende, op alle ver-
 gaderinghen, communicatiën ende besoignen, ende sullen de
 voorscreven gedeputeerde van Hollandt neffens de voorscreven
 gecommiteerde raiden kennisse, dispositie ende decisiën con-
 jonctelijck hebben al volghende de instructtie van der unie,
 ende zullen la(e)st hunne opinie zegghen.

5⁴⁾.

Den dienst van den gecommiteerde raiden zal ingaen date
 deser, ende zal cesseren alsdan den voorgaenden raidt; ende zal
 elck van de voorscreven gecommiteerden raiden ende de ge-
 deputeerde van Hollandt hebben sdaeghs twee guldens van

¹⁾ Vgl. IV, art. 6. ²⁾ Vgl. IV, art. 1.

³⁾ Vgl. II, art. 3, en IV, art. 11. ⁴⁾ Vgl. IV, art. 4.

twintich stavers tstück, ende zullen daervooren ghehouden zijn tweemaal sdaeghs te vergaderen, te weten drye uren des voorennoens, ende drye uren des achternnoens, om in zaecken theuren kennisse staende te besoigneren, zonder eenich ander oft voorder loon oft audittiegelt te moeghen genieten oft exigieren.

6 ¹⁾.

Die voorscreven gecommiteerde raiden zullen theuren dienste hebben meestere CHRISTOFFEL ROELS als pensionaris van den Staten van Zeelandt, ende meestere CORNELIS TAYMON als secretaris van de voorscreven Staten, die elck met twee Carolus guldenen sdaeghs respectie getracteert sullen worden, daervooren zy ten dienste staen zullen, zoowel van den gecommiteerde raiden van Staten als van den Staten zelfs, ende denselven midtsgaders partyen leveren van als copiën naer uuytwysen die instructie daeraff ghemaect oft noch te maecten, welcken volgende zyluyden hun sullen moeten reguleren.

7 ²⁾.

Sullen alle eedt doen van ghetrouw ende secreet te zyne, ende elcx van alle bejegentheden ende occurentiën van importantiën goede correspondenttie houden metten collegiën, daer zylieden aff genomineert zijn ende van saecken, die eenighe nyeuwicheyt oft belastinghe met haer bringhen, ghehouden wesen die Staeten te beschryven.

8 ³⁾.

Ende opdat de Staten eenmaal tot kennisse moeghen comen van den staet van denselven lande, ende met eenen zekeren voet oirdre stellen tot de betaelinghe van de schulden, daer zyluyden inne verlopen zijn, soo zullen de voorscreven gecommiteerde raiden ten iersten ende sonder eenich uuytstel alle particulieren ende oock generaele rentmeesteren, oft die eenighen handel van slaudts oft der gemeener saecken penninghen ghehadt hebben tot datum van desen, oft voordaen zullen

¹⁾ Vgl. IV, art. 5.

²⁾ Vgl. I, art. 2, II, art. 5, IV, art. 6.

³⁾ Vgl. IV, art. 3.

hebben, ende generaelijck alle dieghene, die ten ghesegghen van de Staten staen oft behooren te staen, doen voor heurlieden reekenen ende verantwoirden van hunnen handel, met ghemoede oft by reëlen bedwanghe. Welcke rentmeesters ende andere ghehouden sullen zijn veerthien daeghen te vooren over te gheven hunne rekeninghen, eer men daerop zal besoigneren, om gevisiteert te moeghen worden, jegens welcke de voorscreven gecommiteerde raiden worden gheauthoriseert, in cas van refuz, weygeringhe oft vertreck, rigoureuse provisiën ende executoriën uuyt te gheven, met clause „nyettegenstaende oppositie oft appellatie ter materiën dienende ende effect van dien”, ende sullen voorts ordre stellen op de pensioenen, traicementen, renten ende anderen lasten van den lande naer den noot ende gelegentheyte der saecken.

9¹⁾.

Sullen voorts die gecommiteerde raiden kennisse, judicature ende dispositie hebben in zaecken raeckende des coninx penninghen, procederende van zyne domeynen in Zeelandt, midtsgaders in saecken van der admiraliteyt, oft questiën, die tusschen den thollenaeren ter eender, ende die schippers ende coopluyden ter ander zyden zullen moeghen vallen ter causen van den thol.

10.

Ende om in desen alle oirsaecke te beneemen van processen ende questiën, zullen de voorscreven gecommiteerde raiden die ordonnantie van den thol revideren ende corrigeren, om te doen printen, metter instructie daertoe dienende.

11.

Sullen van gelycken oock kennisse, judicatorie ende dispositie hebben van de questiën, spruytende ter causen van den licenten, convoyen, lastgelden ende dierghelycke saecken; behoudens indien die van Middelburch oft eenighe andere steden van Zeelandt hebben contrarie recht oft privilegiën,

¹⁾ Vgl. IV, art. 4.

zullen tselve moeghen verthoonen, om daerop gheleth ende ghedisponeert te worden, zoo behooren sal.

12.

Nopende voorts die questiën, spruytende uuyte imposten ende andere middelen, die ghemeene zaecke oft die Generale Staten van Zeelandt raeckende, sal daervan die ierste kennisse ende judicature staen ter plaetsen, daer die verpachtinghe gheschiet, oft onder tressort van denwelcken den ontfanck ende collectatie ghedaen werdt, nyetteghenstaende die pachters oft haere borghen elders wonen; welcke vonnissen staen zullen ter parater executie, nyettegenstaende oppositie oft appellatiën, blyvende nyetteemin die voorscreven Staeten ende huere gecommiteerde raiden in hun gheheel op de interpretatie van hunne ordonnantiën, commissiën ende instructiën oft diergelycke hunne acten, dewelcke by den steden sullen moeten achtervolcht worden, om diversiteyt van interpretatiën ende vonnissen te schouwen.

13.

Van de voorscreven subalterne jugen zal moeghen gheappelleert worden ter causen als boven aen de voorscreven gecommiteerde raiden, ende sal die saecke ierst worden bedinght voor de commissarissen van der rolle, uuyt desen gecommiteerden raide daertoe gestelt oft te stellene, midts namptiserende voor de pene van fol appel twintich guldens; voor dewelcke oock alle zaecken, die originelijck staen ter kennisse ende judicatuere van desen raide, ende judiciële procedure requireren, als boven gheseyt is, sullen in de ierste instantie beleydt ende ghedefinieert worden; ende zal van den voorscreven commissarissen revisie versocht moeghen worden aen tgheheel collegie in zaecken, voor subalterne bancken eens bedinght; ende in saecken, die ter ierster instantie voor de commissarissen beleydt zullen worden, zal men moeghen appelleren aen den voorscreven raide, midts namptiserende oock de voorscreven pene van fol appel. Ende sullen alle die vonnissen ende judiciële acten oft andere van de voorscreven gecommiteerde

raiden uuytgegeven worden ter ordonnantie van den voorscreven raide op Zynor Majesteyts naem ende onder zynen seghele als grave van Zeelandt, oft van Ons oft van de voornoemde Staten, naer gelegentheyt der saecken.

14 ¹⁾.

Den voorscreven raedt zal vacantie ghenyeten de gheheele Oostmaendt midtagaders veerthien daeghen, innegaende tot Kersmisse, ende andere veertien daeghen, innegaende Sondaeghs voor Paeschen. Dies en sullen de voorscreven gecommiteerde raiden, pensionaris ende secretaris hen nyet moeghen absenteren zonder advijs ende consent van de collegie van den raide ende van de steden, daeralf zy gecommiteert zijn; welverstaende dat de voorscreven gecommiteerde raiden sullen nyetegenstaende de vacantiën ghehouden wesen te vergaderen, als des van noode wesen zal, ende soo wie sonder voorscreven advijs ende consent uuyten voorscreven raide absent blijft, denzelven sal voor elken dach twee guldenen van zyne gajgiën gecort worden, hieruuyt bescheyden zieckte ende de voorscreven vacantie, als het nyet en is van noode te vergaderen.

15 ¹⁾.

Ende om de rechtvaerdicheyt van de noncomparanten te weten, zullen die secretaris ende pensionaris op hunnen eedt van elcx comparitie pertinente notule ende register houden.

16 ²⁾.

Als yemandt by ordonnantie van tcollegie in commissie reysen zal, soo sal denselven hebben voor zynen persoon drye guldens sdaeghs boven zijn schipvracht ende waeghenhuere, ende reysende met eenen knecht, sal hebben vier guldens sdaeghs. Ende soolanghe als alsulcke die drye oft vier guldens sdaeghs ghenyeten, zoo zullen die twee guldens sdaeghs voir ordinaris traictement cesseren ende stillestaen.

17 ³⁾.

Die voorscreven gecommiteerde raiden zullen pertinenten

¹⁾ Vgl. IV, art. 7.

²⁾ Vgl. IV, art. 8.

³⁾ Vgl. IV, art. 9.

register doen houden by hunnen pensionaris oft secretaris van alle slandts ende der gemeene saecke in- ende uuytschulden, daerby men tallen tyden des landts staet zal moeghen weten; ende en sullen gheen ordonnantiën van betaelinghe stadt grypen ende deugdelijk ghehouden worden, om die den rentmeesters oft andere officiers, die comptabel zijn oft zullen zijn, in rekeninghe te passeren, dan die geteekent sullen zijn ten minsten by den Iersten Edelen met twee eylanden, oft by ghebreke van Ierste Edele, by drye eylanden: ende sal den voorscreven rentmeestere oft anderen officiers genoegh zijn tot hunder ontlastinghe, opdat zyluyden nyet altoos en twyffelen, welke ordonnantie deuchdelijk zijn oft nyet. dat boven drye teekeninghen die ordonnantiën, daerop zyluyden betaelinghe doen sullen, geverificert ende geteekent zullen wesen by den voorscreven secretaris oft pensionaris, waerop zyluyden ghehouden zullen zijn betaelinghe te doene; ende sullen daerom de voorscreven pensionaris ende secretaris oock ghehouden wesen, voortaan alle ordonnantiën, eer die uuytgegeven zullen worden, op te teekenen ende registreren, ende daernaer te onderteekenen met notule van registratie, zonder welke notule van registratie by de voorscreven secretaris oft pensionaris oock gheen rentmeesters pertinente ende deuchdelicke betaelinghe en sullen connen ghedoen.

18¹⁾.

Den gouverneur zal nyet alleen acces ende toeganck hebben tot het voorscreven collegie, zoo dickwylen alst hem believen zal yet te proponeren, oft van tcollegie daertoe geroepen wesende, in zaecken van oirloghe oft den last zijns gouvernements raeckende, oft daervan hem consent oft advijs van de voorscreven gecommiteerde raiden van noode wesen sal; maer oock alsdan in het voorscreven collegie presideren ende eens yghelijck opinie ende advijs affvraeghen, ende colligeren die meeste opiniën, ende voor oft beneffens de voorscreven gecommiteerde raiden opinie mede hebben te zegghen.

¹⁾ Vgl. IV, art. 2.

Den tresorier-generael zal oock ingaenck hebben int collegie van desen gecommiteerden raide, ende present moeten zijn ter redditie van de rekeninghe der oirloghe oft der ghemeene saecke belangende, om aen te dienen, wes hem dieshalven ghebreeckt, al by forme van advertissemante ende voirder nyet, commende tallen tyden gefurniert van eenen staet sommier van den lande, zoo van tghene datter ontfanghen is ende noch te ontfanghen staet, als van tghene men de crijchslieden te waetere ende te lande schuldich is, ende wes men denselven zal behooren te betaelen, om hen daernaer te reguleren.

20.

Die voorscreven gecommiteerde raiden worden geauthoriseert om te moeghen maecten ende gheven ordonnantiën, commissiën ende instructiën voor den voorscreven pensionaris ende secretaris, midtsgaders van hunne clercken, insghelijcx voor den huysiers, camerboden ende gheswooren boden, zoo tot dienste van partyen als van de Staten, midtsgaders op alle der voorscreven Staten rentmeesters ende andere, den Staeten subiect, ende dependentiën van dien, oft daeraff die Staeten die administratie ende kennisse hebben, all met advyse van een yghelijcx collegie.

21. ²⁾

Die collatie van diensten ende offitiën, den Staten ende gemeene middelen aengaende, oft anderssins den Staten raekende, zullen staen respectivelijck zoowel ter dispositie van dese ghecommiteerde raiden als van de Staten, om den dienst ende prouffijt van den lande nyet te verachten, blyvende nyettemin alle hooftoffitiën tonser collatie ende dispositie, als voor date van desen.

22.

Die voorscreven gecommiteerde raiden ende gedeputeerde van Hollandt zullen alle de voorscreven zaecten beslichten met

¹⁾ Vgl. IV, art. 10.

²⁾ Vgl. I, art. 7, II, art. 9.

de meeste voysen oft stemmen van de comparanten, al sonder prejudicie, ende onvermindert nochtans, dat men in de vergaedinghe van de Generale Staten slandts van Zeelandt met drye leden ende voysen naer ouder gewoonte ¹⁾ zal blyven procederen; ende in de vergaedinghe van den Staten zullen de gecommiteerde raiden elcx hen voughen by hun collegie, daervan zyluyden gecommiteert zijn ende soo langhe die dachvaert van den Staten duert, gesuspendeert zijn van hunne autoriteyt, ende sullen alsdan alle saecken by den Staten selfs ghehandelt ende ghesloten, ende op der Staten naem uytgegeven worden.

23 ²⁾.

Die voorscreven gecommiteerde raiden zullen alle de voorscreven besoignen ende depeschen, zeghel van de Staten requirerende, zeghelen metter Staten zeghel, daertoe ghemaect, wesende die waepen van Zeelandt met het opschrift rontsomme „Sigillum ad causas ordinum Zelandie 1578,” welcken zeghel midts desen daertoe gheauthoriseert wordt, zonder dat zyluyden eenighe verbandtbrieven oft obligatiën zullen moegen zeghelen oft expediëren op pene van nulliteyt, doende alsulcke brieven ende acten van verbande zeghelen naer ouder manieren by elck van den Staten ende steden van Zeelandt.

24.

Van deser ordonnantie, instructie ende reiglement zal elck collegie van de steden, midtsgaders Vlissinghen ende Vere, hebben elck een authentijcke copie onder die handt van den secretaris oft pensionaris van desen ghecommiteerden raidt, om hun daernaer te reguleren ende de voorscreven hunne gecommiteerde raiden ende andere hunne officieren daernaer te beëden, denwelcken gegeven sal worden zulcken credijt ende gheloove als dese jegenwoordighe.

25 ³⁾.

Voorts opdat oock trecht van den grave van Bueren als

¹⁾ Vgl. III, art. 4. ²⁾ Vgl. III, art. 5.

³⁾ Vgl. art. 1 en de inleiding.

Ierste Edele van Zeelandt bewaert mach worden in de vergaedinghe van de Generaele Staeten van Zeelandt, soo sal men neffens den steden ende andere leden van de voorscreven Staten, alst noot is, beschryven den voorscreven joncheer ARENT VAN DORP als gecommiteerde van wegghen den voorscreven grave, hem sommierlijk notifficerende de puncten, die in de dachvaert zullen staen te verhandelen, om dieselve ons te communiceren. Ende als denselven VAN DORP nyet ledich en is om in zoodaenighe vergaedinghe te compareren, soo sal denghenen, die wy van wegghen alsboven zeynden zullen met brieven van credentie oft andere expresse commissie, by den voorscreven Staten geaccepteert ende gerecognosceert worden.

26.

Ordonnerende wel expresselijk, dat die steden van Zeelandt nyet en sullen voortaan moeghen committeren, om van haerentwegghen te compareren in de vergaedinghe van de Staten, noch tot desen gecommiteerde raeden nomineren, eenighe Majesteys officieren oft bailliuwen.

27.

Reserverende voorts naer voorgaende deliberatiën metten voorscreven Staten het meerderen, minderen oft veranderen van desen tonswaerts, zonder prejuditie van jemandts privilegiën oft gerechticheyt, onvermindert oock de unie, pacificatie van Gendt, ende satisfactie van eenighe steden, alles by provisie ende tot wederroepens toe. Aldus ghedaen tot Antwerpen onder onse handt ende seghel, in forme van placcaete hierop ghedruckt, den 22^{en} dach May int jaer 1578.

Met het opgedrukt	(get.) GUILLAUME DE NASSAU.
zegel van den Prins in	By bevele van Sijnder Excellentie
roode was.	(get.) N. BRUNYNCK.